Qalib Liderin BMT kürsüsündən sülh və əməkdaşlıq mesajları

Azərbaycanın dövlət başçısı İlham Əliyevin BMT Baş Assambleyasının 80-ci sessiyasında etdiyi çıxış çox ciddi məsələlərə yüksək siyasi-diplomatik yanaşmanın nümunəsidir. Həmin çıxışda bir çox məqamlar ustalıqla ifadə edilmişdir ki, bunları da bir yazıda əhatə etmək mümkün deyil. Buna görə də biz yalnız bəzi özəllikləri Azərbaycanın xarici siyasət kursu kontekstində nəzəri təhlil etməyə çalışacağıq.

Uğurlu siyasətin taktika və strategiyası

Prezident İlham Əliyevin nitqlərində həmişə yığcam fikir bildirmə üslubu ilə məharətli diplomatik ifadə tərzinin vəhdətini müşahidə edirik. Dövlət başçısının sentyabrın 25-də BMT Baş Assambleyasının 80-ci sessiyasındakı çıxışı zamanı müstəqil dövlətin siyasətində taktika ilə strategiyanın uğurlu sintezinə necə nail olunduğunun bariz nümunəsinə şahidlik etdik. Azərbaycan Lideri qısa bir zaman kəsiyində ölkə siyasətinin bütün özəlliklərini dolğun və dəqiq şəkildə ifadə etdi.

Həmin çıxışın başlanğıcı həm taktiki, həm də strateji baxımdan son dərəcə möhtəşəm idi. Prezident İlham Əliyev demişdir: "Uzun illər ərzində mən bu kürsüdən Azərbaycana qarşı törədilmiş təcavüz, işğal və ədalətsizlik faciələri barədə danışmışam. Bu gün isə qələbəyə və sülhə aparan uzun yolumuzdan, Azərbaycan tarixində yeni dövrdən, Vətən müharibəsi ilə işğala necə son qoyulduğundan, sülhü siyasi vasitələrlə necə təmin etməyimizdən danışacağam". Bu bir neçə cümlədə böyük Liderin Azərbaycanın faciələrlə dolu tarixi dövrü əhatə edən siyasətinin taktiki və strateji məqamlarını geniş, əhatəli və məzmunlu şəkildə analiz etməsi öz əksini tapmışdır.

Fikrin strateji özünəməxsusluğu

Prezidentin çıxışında taktiki və strateji məqamların vəhdəti dörd əsas faktorda ifadə edilmişdir: qələbəyə və sülhə aparan yol, Azərbaycan tarixində yeni dövrün başlaması, Vətən müharibəsi nəticəsində işğala son qoyulması və sülhün siyasi vasitələrlə təmin edilməsi.

Bu tezislər ayrı-ayrı mərhələlərə aid deyil, əksinə, 30 ildən artıq davam edən uzun bir yolun vahid siyasi və geosiyasi proses kimi həyata keçirildiyini ehtiva edir. Burada Azərbaycanın qələbəyə və sülhə aparan siyasi kursunun ölkəni yeni tarixi mərhələyə necə çıxardığı və bu yolda Vətən müharibəsinin oynadığı rol ifadə edilmişdir. Bu əsasda bütövlükdə Azərbaycanın xarici siyasətində sülhün siyasi vasitələrlə təmin edilməsinin strateji cəhəti, onun fəlsəfəsi və geosiyasi kodları əks olunmuşdur.

Qələbəyə və sülhə aparan uzun yol

Birinci mühüm məqam: Azərbaycan ərazi bütövlüyünü təmin etməyi öncədən xeyrin şər üzərində qələbəsi sayəsində sülhə nail olmaq kimi nəzərdə tutmuşdur. Bu yol nə qədər "uzun" olsa da, Ulu Öndər Heydər Əliyev və onun siyasi varisi Prezident İlham Əliyev bu məsələdə heç bir güzəştə getmədilər. Burada taktiki gedişlər strateji məqsədə çatmağa xidmət etmişdir. Bu yolun siyasi praktikada əlaməti Vətən müharibəsi oldu. Çünki Azərbaycan Vətən müharibəsini məhz siyasi həqiqətlərin tarixi ədalət və beynəlxalq hüquq çərçivəsində dünya tərəfindən qəbul edilməsi naminə qətiyyətlə qələbəyə qədər apardı. Prezident bu barədə açıq fikir bildirmişdir. Həmin fikir Vətən müharibəsi ilə işğala son qoyulması kontekstində verilmişdir. Dövlət başçısı demişdir: "Otuz ilə yaxın müddətdə davam edən səmərəsiz danışıqlardan sonra 2020-ci ildə Azərbaycan BMT Nizamnaməsinin 51-ci maddəsinə uyğun olaraq, özünümüdafiə hüququndan istifadə etməyə məcbur oldu. Ermənistan müharibə zamanı şəhərlərimizə və kəndlərimizə ballistik raketlər atdı, onları kasetli mərmilərlə bombaladı, 100-dən çox günahsız mülki vətəndaşımızı qətlə yetirdi".

Bir tərəfdən, zalım təcavüzkarın şər əməli, digər tərəfdən isə, müstəqil sülhsevər bir dövlətin BMT Nizamnaməsinin 51-ci maddəsinə istinad etməsi. Təcavüzkar dinc sakinləri qətlə yetirir, şəhərləri dağıdır, lakin Azərbaycan beynəlxalq hüquqdan, beynəlxalq təşkilatın nizamnaməsindən kənara çıxmır. Qələbənin anatomiyası budur!

İlham Əliyevin aşağıdakı fikirləri həmin tezisin tam təsdiqidir. Azərbaycan Lideri dünyanın ən ali kürsüsündən bəyan etmişdir: "Azərbaycan isə müharibəni beynəlxalq humanitar hüquqa tam riayət etməklə apardı. Biz mülki şəxslərin mühafizəsini təmin etdik, qeyri-hərbi infrastrukturu hədəfə almaqdan çəkindik. 44 günlük Vətən müharibəsi zamanı Silahlı Qüvvələrimiz işğal altındakı əraziləri azad etdi, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü beynəlxalq hüquqa və BMT Təhlükəsizlik Şurasının müvafiq qətnamələrinə uyğun olaraq bərpa etdi".

Beynəlxalq hüquq və tarixi ədalətin bərpası sayəsində Ermənistanın kapitulyasiyası baş verdi, Azərbaycan ağıl, məntiq və müdrikliyin gücü ilə şər qüvvələrə qalib gəldi! Bu mühüm nəticə İlham Əliyevin nitqində yığcam şəkildə aşağıdakı kimi ifadə edilmişdir: "2020-ci il noyabrın 10-u Ermənistanın kapitulyasiyası və təqribən 30 ilə yaxın işğaldan sonra Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpası kimi tarixə düşdü". Bəli, dövlət başçısı Vətən müharibəsini müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinin tarixinə əbədi yazıldığını bəyan etmişdir. Yəni, həmin Zəfər bizim cəmiyyətin, xalqın və dövlətin ortaq qürur mənbəyidir və həmişə belə də olacaq!

Postmüharibə mərhələsində sülhün təmin olunması xətti

Prezident İlham Əliyev müasir Azərbaycan dövlətçiliyi və ümumilikdə dünya siyasi-diplomatik praktikası üçün əhəmiyyətli olan bir gerçəkliyi də dəqiq ifadə etmişdir. Bu, postmüharibə mərhələsində sülhün təmin olunması xəttidir. Bu məsələ müasir dünya diplomatiyası üçün böyük aktuallıq kəsb edir. Postmünaqişə və ya postmüharibə mərhələsində qalıcı sülhə dinc yolla nail olmaq hələ də nadir hallarda mümkün olur. Avrasiyada hələlik Azərbaycan bunun yeganə nümunəsidir.

Dövlət başçısı həmin həqiqəti belə ifadə etmişdir: "Azərbaycan Zəfər müharibəsindən dərhal sonra ərazi bütövlüyünün və suverenliyin qarşılıqlı şəkildə tanınması əsasında Ermənistanla münasibətlərdə yeni səhifə açmağa hazır olduğunu bəyan etdi".

Prezident İlham Əliyev bu addımın konkret əlamətini də göstərmişdir. Dövlət başçısı demişdir: "Biz beynəlxalq hüquqa əsaslanan beş təməl prinsip irəli sürdük, sülh müqaviləsi layihəsini təqdim etdik. Daha sonra layihə mətni üzrə 2022-ci ilin oktyabrından 2025-ci ilin yayına qədər davam edən danışıqlar prosesi bizim təşəbbüsümüzlə başladı. Müxtəlif təxribatlara baxmayaraq, danışıqlar yalnız ikitərəfli əsasda aparıldığına, hər hansı bir kənar müdaxilə olmadığına görə müsbət nəticələr verdi".

Deməli, Azərbaycan həm sülh təşəbbüskarı, həm də bu yolda törədilən bütün əngəlləri aşan müstəqil dövlətdir! Bu həqiqət Azərbaycanın dövlət identikliyinin yeni tarixi mərhələdə əsas qayəsini əks etdirir. Prezident İlham Əliyev onu aşağıdakı kimi ifadə etmişdir: "Biz həm müharibəni udduq, həm də sülhü qazandıq. İşğala son qoyduq və bərpa işlərinə başladıq. Ədalət zəfər çaldı, suverenlik möhkəmləndi və sülh de-fakto təmin olundu. Biz bu müsbət təcrübəmizi paylaşmağa hazırıq".

Burada iki vacib aspekt sintezdə və vahid məntiqi müstəvidə təqdim olunmuşdur. Birincisi, Azərbaycan bütün anlamlarda hərb meydanında qalibdir. İkincisi, Azərbaycan eyni zamanda dünya üçün sülhü qazanmışdır.

Bunların dövlət və cəmiyyət üçün faydasını da Prezident qısaca vurğulamışdır: işğala son qoyulandan dərhal sonra bərpa işləri başlamış, suverenlik möhkəmlənmiş, sülh de-fakto təmin olunmuşdur. Azərbaycan həmçinin bu böyük təcrübəni paylaşmağa hazırdır.

Ədalətlilik, sülhsevərlik, humanizm və hüquq fonunda Böyük qayıdış

Prezidentin çıxışında bu mühüm faktorların dərin sintezi yer almışdır. Xalqımızın Lideri xüsusi vurğulamışdır ki, "Azərbaycan qlobal səviyyədə humanitar yardım səyləri ilə qürur duyur... Bizim baxışlarımız aydındır. Bunlar beynəlxalq hüquqa əsaslanan sülh və inkişaf, dövlətlərin daxili işlərinə qarışmama, qarşılıqlı hörmət və əməkdaşlıqdır. Gəlin birlikdə ikili standartların aradan qalxdığı, ədalətin selektiv olmadığı, qanunun aliliyinə hörmət edildiyi, sülhün təkcə sözlərlə deyil, əməli addımlarla təmin olunduğu bir dünya quraq".

Ölkə rəhbəri İlham Əliyevin vurğuladığımız möhtəşəm siyasi ümumiləşdirmələri 8 avqust Vaşinqton razılaşması, Azərbaycan-ABŞ münasibətlərinin yeni mərhələsi, Zəngəzur dəhlizi (TRIPP) və Böyük qayıdış proqramının reallaşması kimi proseslərin fonunda tam əsaslıdır. Xüsusilə Böyük qayıdış Prezidentin daxili və xarici siyasətində parlaq və əlamətdar hadisədir. Bu proses xarici siyasətdə böyük uğurların əldə edilməsinin real təməli kimi görünür.

Bu nöqteyi-nəzərdən İlham Əliyevin aşağıdakı fikirləri çox əhəmiyyətlidir: "Azərbaycan 2020-ci ildə Vətən müharibəsində qələbədən dərhal sonra azad edilmiş ərazilərdə genişmiqyaslı yenidənqurma proqramına start verdi. Ermənistan işğal dövründə yüzlərlə şəhər və kəndimizi yerlə yeksan etdi, 65 məscidi məqsədli şəkildə dağıtdı. Hərbi cinayətkarlar tərəfindən 30 ilə yaxın müddətdə idarə olunan Ermənistanın siyasəti bu idi. Biz isə yerlə yeksan edilmiş kənd və şəhərləri yenidən qururuq. Böyük qayıdış proqramı çərçivəsində artıq 50 mindən çox insan azad edilmiş torpaqlarda yaşayır, işləyir və təhsil alır".

Əsl sülhsevərlik, əməkdaşlığa istiqamətlənmə, regiona və dünyaya fayda vermək xətti budur! Azərbaycan daxili mühitin sülh və əməkdaşlığa yönləndirilməsi ilə xarici aspektdə sülh və əməkdaşlığın təşviqini vəhdət halında reallaşdırır.

BMT-nin Baş Assambleyasının 80-ci sessiyasında Azərbaycanın dövlət kimi kimliyinin bundan gözəl, real, ədalətli və möhtəşəm təqdimatı ola bilməz!

Kamal ADIGÖZƏLOV,
beynəlxalq münasibətlər üzrə ekspert

Azərbaycan.- 2025.- 1 oktyabr (№210).- S.9.